

บทคัดย่อ

การจัดการทรัพยากรประมง โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม (Community-based Fishery Management) ถือเป็นแนวทางประการหนึ่งของการจัดการทรัพยากรประมงที่สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีพื้นฐานมาจากหลักการและแนวคิดในเรื่องการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) แต่อย่างไรก็ตามการจัดการทรัพยากรประมงโดยมีส่วนร่วมของชุมชนนับเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยมีการดำเนินการในประเทศไทยมาก่อน อาจมีการจัดการทรัพยากรประมงในลักษณะที่ให้ชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินการบ้างในแหล่งน้ำจืดบางแห่ง เช่นการดำเนินการโครงการประมงหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งน้ำภายในหมู่บ้านไม่มีผลกระทบต่อสาธารณะโดยทั่วไป แต่การจัดการทรัพยากรประมงทะเลและชายฝั่งถือว่ามีส่วนต่อสาธารณะโดยทั่วไปและยังไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมโดยชัดเจน

การจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนในประเทศอื่นๆ จะมีวิวัฒนาการมาจากโครงสร้างทางสังคมของชุมชนที่เกิดจากธรรมเนียมประเพณีและวิธีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นหลักจารีตประเพณี (Customary Laws) ในขณะที่การดำเนินการในเรื่องนี้ของประเทศไทยเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการวิวัฒนาการต่อไปอีกระยะหนึ่ง โดยการดำเนินงานในลักษณะของการจัดการร่วม (Co-management) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด (All Stakeholders) มีโอกาสได้เข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรประมง ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องมีการออกกฎหมาย และระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมารองรับกิจกรรมที่จะดำเนินการตามแนวทางของการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันว่ามีกฎหมายใดใช้รองรับการดำเนินการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนได้ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด หากกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถใช้รองรับการดำเนินการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนได้ ควรจะมีแนวทางแก้ไข ปรับปรุง หรือออกกฎหมายขึ้นมารองรับประการใด ซึ่งผลของการวิจัยพบว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะใช้รองรับการดำเนินการจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางในการออกกฎหมายขึ้นมารองรับนั้น จะต้องครอบคลุมในเรื่องต่างๆ หลายประการ ประกอบด้วย การออกกฎหมายที่จะมอบสิทธิการทำประมง (Fishing Rights) ให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรประมงในชุมชนของตน การออกกฎหมายกำหนดขอบเขตของเขตประมงชุมชน การออกกฎหมายกำหนดรูปแบบและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือองค์กรบริหารและจัดการทรัพยากรประมงชุมชน

Abstract

Community-based fishery management by allowing public participation is a mean to improve fishery management relevant to policy framework laid down in the New Thai Constitution of 1997 adopted from the concept of sustainable development. However, this new management concept and approach of community-based fishery management has never been implemented in Thailand. Despite there are some forms of community participation in inland reservoir fishery management, such activities limit within the communities and have less relationship to general public. In comparison, the coastal community-based fishery management, which currently has no clear-cut policy and approach, would capture more attention from general public and all stakeholders.

Community-based fishery management approaches have deeply rooted customary precedents in some other countries. In this circumstance, there is a plan to establish community-based fishery management system in Thailand that needs some times to develop and implement. The measure taken for development and implementation of coastal community-based fishery management in Thailand is the co-management approach, which allow all stakeholders to participate in fishery management. Meanwhile, legal aspects of community-based fishery management need to be reviewed, amended and enacted accordingly.

The purpose of this research is to review and analyze some of the legal issues, problems and constraints of a community-based fishery management system in Thailand. It also provides the recommendation for amending and enacting law and regulation. Towards this end, the research reveals that Thailand has insufficient legal instruments to implement community-based fishery management. Three considerations appear to be the major constraints which include (i) the establishment of fishing rights for community-based fishery management, (ii) the extent of community-based fishing right, and (iii) the formation of committee or fishermen organization managing community-based fishery management and its responsibility and power.